

TUNDER ÚJSÁG

A DIVAT ÚJSÁG MELLÉKLETE

Budapest, 1914 március hó.

SZERKESZTI: TREITZ PÉTERNÉ

XX. évfolyam.

1. szám.

A vésett kövekről.

Folytatás.

A vésett köveknek első kísérleteit a történelem előtti időkben találjuk. Mikor a nemes köveket értékelni tudták, azonnal díszítették is különféle módon. Először azért, hogy talizmánt vagy ékszer készítésnek belőlük, másodsor peccényomónak.

Már Kr. e. négyezer évvel hordtak vésett, faragott skarabeusokat és más amuletteket. Egyiptomban. Hordtak más állat- és isten-szobrocskákat, hordták a szent szemet, a jobb szem a napot, a bal a holdat jelentette. A karnool övesat Iris vérét jelentette. A vésett kövek technikája sokáig kezdetleges maradt, mert akik gyakorolták, egyszerű kézművesek és nem művészek voltak.

Később a görögök művészete nagy hatással volt rájuk és Nagy Sándor idejéből (és a későbbi időből) maradt kövek a legművészebbek és ennek a műfajnak fénykorát jelentette. E korból való a Gonzaga-kameo, — Péterváron őrzik, — mely II. Ptolomeust és nejét ábrázolja. Ez időből sok szép művészi vésett követ őriznek a gyűjtemények.

A római uralom alatt azonban a kövésés hanyatlott.

Az Iparművészet könyvből.

Farnese esése. Jaspis intaglio.

Chaldeában épp úgy el volt terjedve e művészet; minden babiloninak volt vésett kő-ékszere, amulettje vagy peccégyűrűje. Akkor a szerződések és hivatalos akták égetett agyaglemeze lettek fölróva és a felek bele nyomták peccényomójukat, ha valamelyiknek nem volt, úgy a körmét kellett peccényomó helyett a puha agyagba nyomni. A fölhasznált alakok közül leggyakoribb Istaré, a chaldeai Vénuszé.

Assíria már fejlettebb technikát mutat föl és Perzsiát különösen művészi ábrázolás emeli a többi ország fölé. A perzsa uralkodók nagy fényűzést fejtettek ki, gazdag gyűjteményük volt ékszerben és vésett drágakövekben. A szentpétervári cári gyűjteményekben sok perzsa kameo van.

Később görög befolyás alá került a gliptika és számos görög művész dolgozott Perzsiában. Dárius és Xerxes udvarában görög gemmoiglyph (kövésző művész) volt alkalmazva. Később ismét nemzeti jellegű e művészet, mellőzik a görög befolyást és saját isteneiket ábrázolják.

A szíriai hittita néptörzsnek is vannak érdekes kövésései. A föníciaiakból hiányzott a művészi talákonyság és csak szolgálai másolásokat készítettek. Zsidó eredetű vésett kő kevés maradt reánk, az is perzsa befolyás alatt áll.

Indiában — noha ez a drágakövek hazája, — keveset gyakorolták a vésést; ami van, többnyire smaragd, keleti gránát, nem a legművészebb rajzzal díszítve.

Európában legelőbb az etruszkok, mikeneiek, görögök díszítik a köveket.

Mikor Schliemann Lisszarlikban ásatásait rendezte, a 20.000 napfényre került tárgy közt túlnyomó volt a vésett kő. Jó és rossz istenek voltak ezeken ábrázolva és tökélyre vitték az állatok ábrázolását.

Görögország is a kövésés művészetét az előtte élt népek művészetéből táplálta. Utánozták az egyiptomiakat és a többi ázsiai népet. Nem túrték ugyan a szolgálai utánzást, mert az idegenből kölcsönzött tárgyat saját fölfogásuk szerint átalakították.

A görög kameok között egyik legszebb munka az, amelyet Párisban őriznek és azt a jelenetet ábrázolja, midőn egy jó kigyógyítja a három örült királyleányt betegségükből. Egy áldozat malac vérét csepegteti a jó, titokzatos mondatokat susogva. Ez a jelenet mesteri kezekre vall, az emberi test erőteljes modellirozása, a gondos, részletes kidolgozás azonnal föltűnik. A poli-

Az Iparművészet könyvéből.
Titus leánya, Julia. Intaglio.

tura pedig oly utólrhellen szép ezeken a kameokon, hogy ma sem tudják azt utánozni.

Ahogy a görög szobrászat fejlődik, úgy tart vele lépést a kövésés művészete is. Gyönyörű dolgokat készítenek színes kövekből, melyeknek a rélegeit ügyesen fölhasználják a kép természeté szerint. A görög gemmoglifek gazdag fantáziával rendelkeznek, mely szinte kiapadhatlannak látszik. A különféle gyűjteményekben tanulmányozhatjuk ennek az időnek a szebbnél-szebb kameok és gemma-példányait.

Hogy pontosan mikor készültek ezek a véselt kövek, azt nehéz meghatározni, de már Kr. e. a IV-ik században löbnyire nevüket vagy névjelüket is oda vésik a művészek.

Hanem hogy akkor és később is sok hamisítvány akadt, az be van bizonyítva. A régi hamisítványokat nehezebb meghatározni, de az újabbakat, akik ezzel foglalkoznak, azt állítják, sokkal könnyebb megismerni, mert a görögök nagy rutinnal, határozott erőteljes vonalakkal dolgoztak, míg a mostani hamisítók munkái gyakorlatlan kézre vallanak és bizonyos fölületesség és habozás jellemzi munkájukat. Akik foglalkoznak a kövésés tudományával, azok előtt nem ismeretlen a régi kor mestereinek névjele és aláírása. Legtöbbről történelmi kútfők alapján van tudomásunk és tudományos munkák felsorolják valamennyinek nevét. Rómában a közlérsaság idejében határtalan fényűzés volt a gemmák viselésében.

Irva van, hogy Lollia Paulina ruhája, haja, nyaka, füle, ujjai mind meg voltak rakva gemmákkal, melyek százazretet értek.

Némelyik saruit ékítette vele, de legtöbbször gyűrűt viseltek ilyen kövekkel. Jelképekkel, mondásokkal vagy arcképpel díszítettek viseltek és legfőképp sok peesét-gyűrűt. Önálló római stílusról nem lehet szó, mert görög művészek dolgoztak Rómában is, de azért a nagyméretű római kameokon van helyi befolyás. Az úgynevezett „Gemma-Tiberiána” és „Gemma Augustea” legszebb példányok e korból, némelyik 30—32 cm. széles vagy 30 cm. hosszú és gyönyörű színes kövekből vannak faragva. A „Gemma Augustea” köert II-ik Rudolf császár 12.000 darab aranyat adott. Ezt a rendkívüli szép példányt a wieni gyűjteményben láthatjuk.

A kereszténység idejében keletkezett gemmák nem nagy művészi becsűek. Nem vettek a munkájukhoz finom anyagot se az akkori kövésők, úgy hogy gyakran koráiból és lāvából csinálták a tárgyakat. Leginkább kereszteteket, egyházi edényeket, szent könyvekhez bekötési láblát, amuletteket vésnek. Igen elterjedt volt a kőből faragott hal, mely a Megváltót jelképezte. A hal görög nevét J, X, O, Y, E görög betűk adják és ennek az öt betűnek a jelentősége: Jézus Krisztus, Isten fia Megváltó.

„Salamon ítélete” jelenettel díszített kalcedon kameo. Kelet különféle népének homályos mthológiájából vett jeleket és rejtélyes vonatkozású képeket találunk a köveken. Oroszlánfejű kigyót, emberi test kakasfejjel, négyszárnyu ember stb.

A bizanci birodalomban is szépen föllendült a glyptika. Rendesen a Megváltó, Szűz Mária és a Szentek ábrázolásával látjuk ezeket a gemmákat díszítve. Később hanyatlott e művészet és e korból való gemma és kameo nem is nagy számmal maradt reánk.

Folytatjuk.

Erdélyi török szőnyegek.

Az Iparművészeti Múzeumban az Erdélyben (leginkább templomokban) található kisázsiai szőnyegek-ből kiállítást rendeztek. A kiállítás igen gazdag, mintegy 300 darab szőnyeget tartalmaz. Februárban Csányi Károly a kiállítás helyiségében ismertette ezt az érdekes anyagot. Körülbelül ezeket mondta:

Ázsia iparművészetének legpompásabb virága — a szőnyeg. A keleti népnek képzelete gazdag, színerzéke túllinomult, az egyszerű emberek keze alól kikerült szőnyegek ámulatba ejtik az elkényeztetett európaít is. A szőnyegkészítés veleszületett művészi képessége a keleti embernek.

A szőnyeg hazája délnyugati Ázsia, azok az országok, melyek Kisáziától Kináig terülnek el. Rendesen annak a városnak a nevét adják a szőnyegnek, ahol készült, de a kereskedők sokszor önkényesen járnak ebben el. A tudomány négy főcsoportban foglalja össze a keleti szőnyegeteket és pedig: *kisázsiai, kaukázusi, perzsa és középpázsiai*. Két kisebb csoport még az *indiai* és a *kinai* szőnyegek.

A kereskedők minden szőnyeget, mely nem új, *antik*-nak minősítenek, a tudomány azonban csak azokat tekinti réginek, amelyek az 1800-ik év előtt készültek.

A legrégebbi meglevő szőnyegek a XIII-ik századból valók és ma is eredeti helyükön, Kóniában, Ala-

Gonzaga Cameo.

Az Iparművészet könyvéből.
Minerva.

ed-din mecset oszlopos csarnokában vannak. A későbbi korból — különösen a szőnyegkészítés virágkorából, 1500—1700-ig, — már gazdag anyag áll rendelkezésünkre.

A keleti szőnyeg anyaga löbnyire gyapjú, néha leve- vagy kecskeszőr. Selyem csak kivételesen akad. A nomád népek szőnyegeiben nemesak a csomó, hanem a lánca és a kötőfonál is gyapjú.

A keleti szőnyegek úgy kerültek oly nagy számmal Erdélybe, hogy Törökországból Brassón át szállították őket be és vagy esereüzletnek a tárgya volt, vagy eladásé. Brassóban az árúk után huszadot (vámot) szedtek és így került annyi „lapela parva” — kis szőnyeg — Erdélybe. Tehát ezek tulajdonképp nem kizárólag török szőnyegek, de mert török kereskedők hozták, rajtuk maradt a *török szőnyeg* név.

A kiállított szőnyegek között a legrégebbek *mértani díszűek*, gyönyörű színezetűek. Többnyire kék vagy vörös alapon vannak a minták. A második csoport *virágok és indák* egy folytatódó mintával fődik be a középső részl, a keret különféle, szalagos, indás, medaillonos mintázatú. Harmadik csoport az úgynevezett *madaras*, alapjuk rendszeren fehér. A negyedik és ötödik csoportba az *usák* szőnyegek tartoznak. Kiszásia Usák nevű városáról nevezték el.

A *kis usák*-szőnyegek díszítése gazdag és perzsa hatásról tanuskodnak, színük élénk.

Az *imaszőnyegek* a mohamedán vallás szolgálatában állanak. A mohamedán ötször mosakodik és ekkor imát mond, szőnyegén Mekka felé fordulva földre borul és úgy imádkozik. A szőnyeg a mecset boltozatos imafülkéjét ábrázolja. A fülke kék vagy vörös élénk színű, néha fehér, de üres, semmi dísz nincs benne, a boltozat oszlopok zárják be és az oszlopok száma szerint is nevezik őket *négyszlopos*, *hatoszlopos* szőnyegnek. A keretük gazdag díszítésű.

Az *imaszőnyegek* *anatoliai* gyűjtő névvel is szokás nevezni, de származási helyük szerint vannak *Kula*-szőnyegek, *Ladik*, *Lordesz*, stb. nevűek.

Egyféle szőnyeget — más, jobb, jellemzőbb elnevezés híján, — *golyós* szőnyegnek hívnak, rajzuk golyóra emlékeztet. Van azonkívül *örmény* eredetű szőnyeg a többitől eltérő mintával.

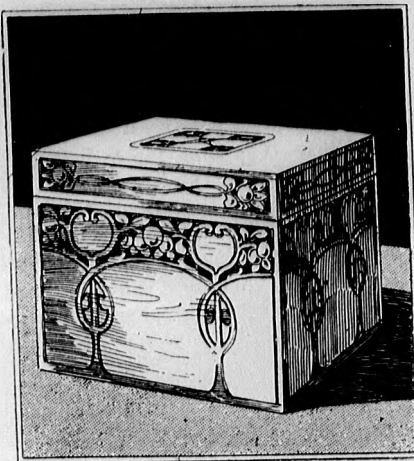
Bőrmunkáról.

A bőrmunkák változatai az arannyal való kezeléssel és maratás is. A bőr oly tartós és szép, elegáns anyaga az iparművészeti munkáknak, hogy semmi fáradság sem sok annak díszítése körül. A különben föllyárgott vagy karcolt — esetleg domborított — bőrt még aranyozással lehet kezelni, esetleg pácolni az ilyen utómunkákkal, adhatunk a munkáknak egészen sajátos és egyéni jellegét.

Az utómunkák alatt értjük a finomabb modellírozást, párolást, aranyozást, festést, poncokkal való díszítést, bronzporokkal való befűvést. Esetleg a domborított részek színéről történő föllyágása és betömése is az utómunkák közé tartozik, miután azt a már teljesen kész és mindenképp bevezett, megmontírozott tárgyakon is eszközölhetjük. Az aranyozás, ha izlésesen van alkalmazva, a bőron rendkívüli emeli hatását.

Mily szép egy világos könyvkötet festve és aranyozva, vagy egy faldísz, esetleg diván hátbetéte, vagy párna, esetleg egy fali polc hátulja sötét bőrből és fényes vagy fénytelen arany díszítéssel.

A bőr elpusztíthatatlan és mondhatnánk örökös,

Bőrdoboz.

úgy az aranyozás is, — ha jól és jó anyagból van csinálva.

Láthatjuk a legrégebbi bőrkötéseken, kárpitokon, hogy az aranyozás ma is oly szép, mint ha csak ma csinálták volna.

Az aranyozás főfeltétele, hogy az arany *valódi* legyen. A különféle *vatádnak* árult porok között alig van olyan, melyet használhatnánk, ha tartósságra tekintünk. Az aranyporokat a bőr csersava tönkretesz, megzöldül vagy vörösödik és csak a valódi arany marad változatlan.

Ezeket a jól megcsinált aranyozásokat egy kis dörzsöléssel vagy tisztogatással — a vonalakat achátkövel való polírozással teljesen újjá tehetjük nagyon sok idő múlva is.

A valódi aranyak között legismertebb a kagylóba cseppentett. Ennek csak egy hátránya van, hogy kevés van benne és nagyon drága.

De mikor tartós munkát akarunk végezni, nem szabad takarékoskodnunk.

A kagylóarany különben a legmegbízhatóbb, legkényelmesebb, egy tollal vagy vékony ecsettel dolgozhatunk vele minden különösebb előkészület nélkül.

Az aranyozást, ha kisebb, értékesebb tárgyakra alkalmazzuk, csakis a kagylóarany jöhet szóba.

Igy például pergamens legyezőkre, apró könyvtakarókra, kazettabehuzásokra igen alkalmas. Azonkívül van a lap-arany, melyet kis könyvekben árulnak apró darabokra vágva.

A lap-arany kezelése sokkal komplikáltabb, több eszközt igényel, tovább tart a kezelése és ami legfontosabb, nagyon pontosan kell a munkát végezni.

Hogy valódiságáról meggyőződjünk, világosság felé tartjuk az egyik lapot és akkor, ha az átnézel rajta átlátszó és zöldes színt mutat, akkor valódi. De ha sárga és sűrű, nem átlátszó, akkor tartós bőrmunkára nem alkalmas. A dióaranyozáshoz használt arany ilyen szép, fényes, sárga, látszólag jó arany, de hamar megfeketedik. A lap-aranyozáshoz egy kis berendezés szükséges.

Először is egy aranyozó párna, melyet magunk is elkészíthetünk ugyan, de készen is kapható.

Egy falpra erősített párna ez, melyet szarvasbőrrel húztunk be, hogy erre kitéve az arany lapokat, ott egy késsel kellő nagyságra vágjuk, miután ollóval vagy késsel hozzányulni nem lehet, lévén az aranylap nagyon tapadós és gyorsan rongyolódó anyag.

Miután a lap-arany drága is, és kétszer is meg kell gondolni, mennyit teszünk ki belőle, mekkora darabokra vágjuk, — ahogy a munka kívánja, — hogy sok se legyen, de kevés se. Ha nagy lapokat fektetünk a bőrre, el is tolja a kötőanyagot és ott is aranyos lesz, ahol nem kellene, azonkívül nagyon pazarlódik.

Másodszor szükségünk van egy szélespengéjű kése, egy tíz centiméter szélesen kikötött papírlamezbe foglalt hajecsetre, egy tupfoló ecsetre, egy nyomkodó fácskára és achat-kövekre a polírozáshoz. Végül a kötszerre.

A kötszer lehet sör, tojásfehére vagy gummis víz.

Folytatjuk.

A fényképek színezése.

Mióta csak fotografálnak, mindig megvolt az a kívánság, hogy színes fényképet tudjanak csinálni, de nagyon sok nehézséget kellett leküzdeni, amíg a mai kevés eredményt is el tudták érni.

De színes üveglemezről színes papírképet még ma sem sikerült előállítani, ami azonban nem zárja ki, hogy holnap már ezt is elérjük; addig az olyan képeinket, melyeket színesen szeretnénk látni, könnyűszerrel átfesthetjük és így nyerhetünk színes képet.

Az olajfestékeket lehetőleg zsírtalanítani kell, mielőtt kirakjuk itatós papírra és akkor egy ujjunkon tartott puha vászondarabkát érintünk a festékekhez és a kívánt helyen gyengéden eldörzsöljük. Ha a festék már nagyon is kiszáradt volna, akkor egy kevés terpentínojat teszünk hozzá. A száraz festéket fölismerehetjük, ha a képen homokosan néz ki, mintha por keveredett volna közébe. Az olajat azonban a leggondosabban közébe kell dolgozni, hogy egyenlően elkeveredjék.

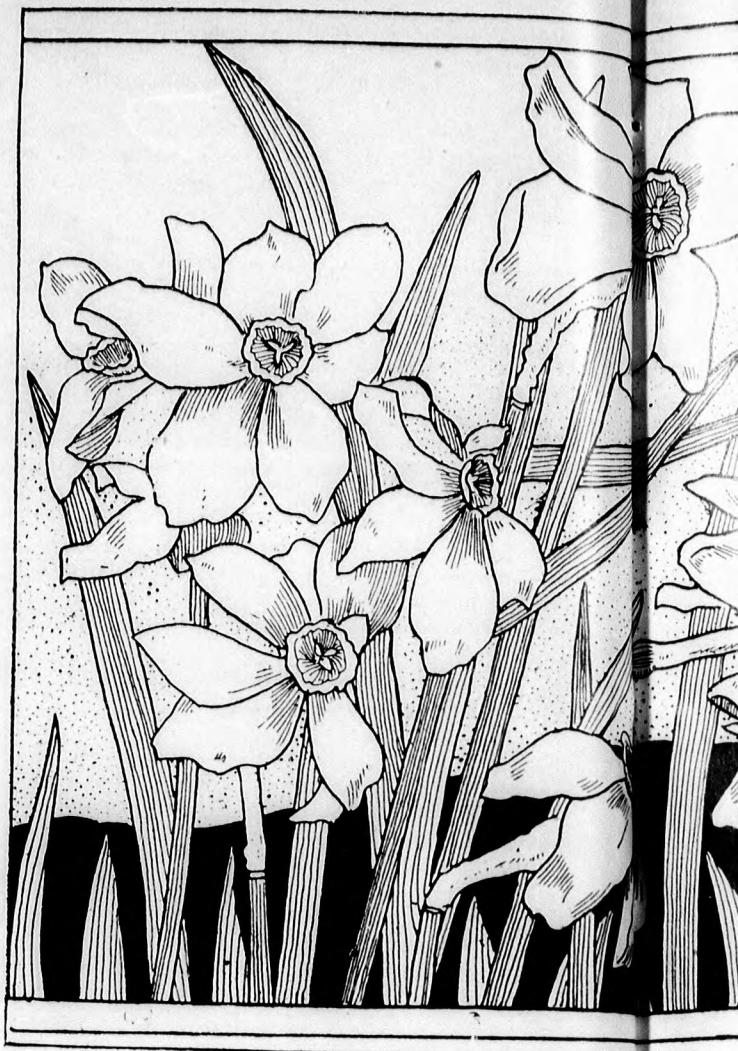
A festék elosztásánál nem kell féltékeny és túlvigyázva dolgozni, mert az a kép frissességének rovására menne, inkább ügyes és elég gyors, könnyed mozdulatokkal kell a festéket feldörzsölni. Különösen égen és általában nagyobb felületeknél, ahol a lokáliszt akarjuk csak kihozni, roppant gyorsan lehet dolgozni. Kevéssel a száradás után radír-gummmal könnyen el lehet távolítani a netalán fölöslegesen elterülő színt.

Egy tájképfestésnél az akvarellfestés törvényeit tartjuk szem előtt, (egvégtalán csak olyanok fogjanak fényképszínezéshez, akik már festésben némi jártaságra tettek szert, mert könnyedén és sok izléssel kell ezeket a képeket kezelni), vagyis a nagyobb, világosabb foltokból kiindulva térjünk át a kisebb és közepetónusú tárgyakra és végül az előtéri aprólékosabb dolgokra.

Nagyon kell vigyázni az ég színére, ami legritkább esetben kék. És ha kéknek látjuk is számtalan variációja van azon a zöldes, sárgás színeknek. A horizontnál mindig más a színe, mint a zenitnél és más a különféle évszakokban és különféle időjárásnál.

Tebát ebből is láthatjuk, hogy a fénykép átfestése nemesak technikai könnyedséget kíván, de meg kell figyelni a természetet is, ha nem akarjuk, hogy munkánk közönséges mázsolmány legyen.

Az átfestésnél a színek megválasztásakor arra kell ügyelnünk, hogy föltétlenül lazúr-szín legyen, tehát teljesen áttetsző, mert a fényképen nem szabad semminek elveszni és ne feledjük, hogy nem befesteni akarunk egy képet, csak színezni.

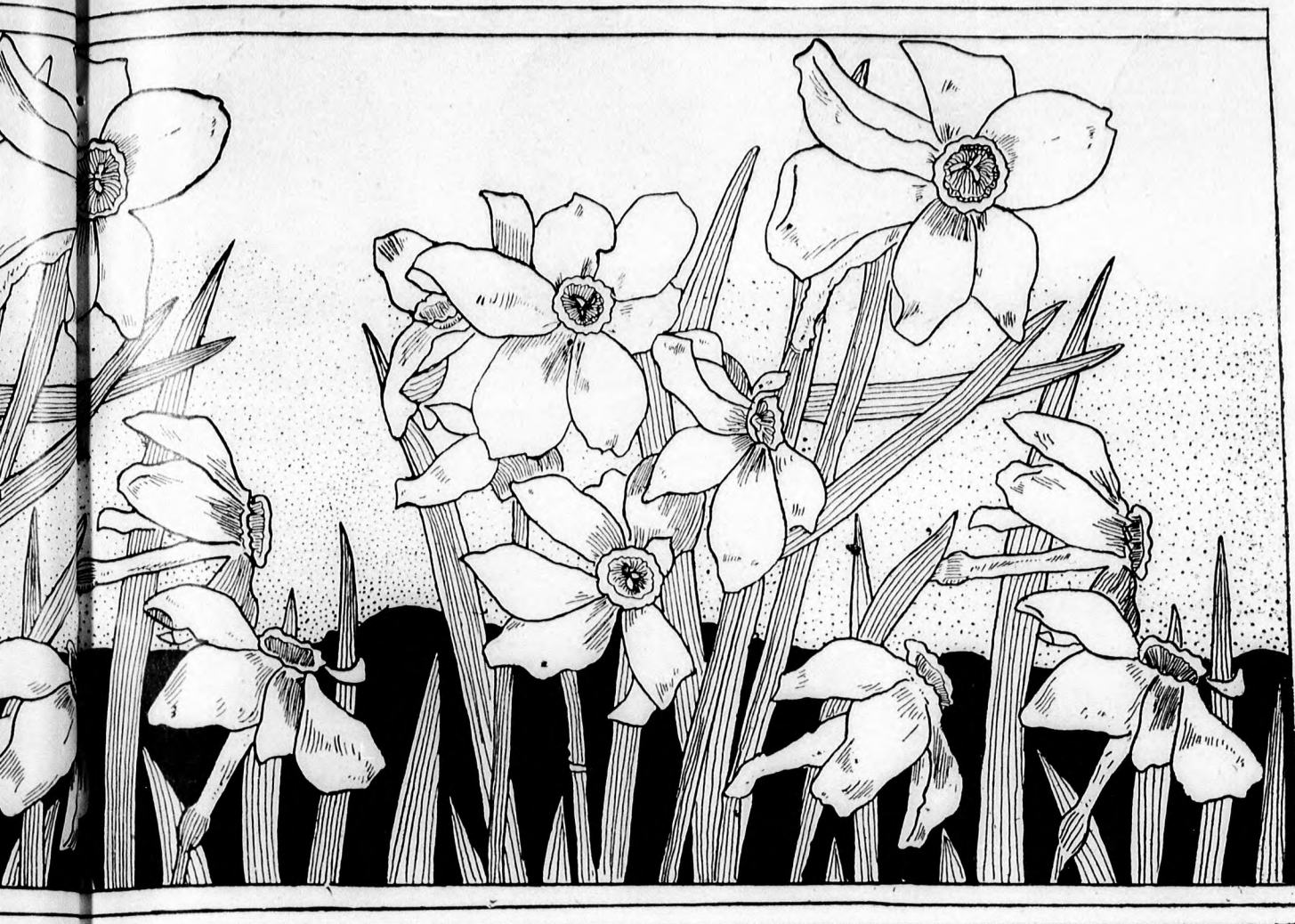

Ha a fényképhez magunk csináltuk a fölvételt a természetben, akkor nagyon szükséges egy bármily felületes színvázlatot hozzá készíteni, vagy legalább is egyetmást följegyezni, ha azt akarjuk, hogy a színezett kép megfeleljen annak a hangulatnak, amint azt kint láttuk. Azért is szükségesek ezek a följegyzések, mert csak úgy fejből festve gyakran természetellenes dolgok kerülnek a képre.

Felhöket, melyek a képen jól meg is látszanak, világért sem szabad fehérrel átfesteni, hanem — nagyságuk szerint, — újra kell festeni, vagy ecetszárra tett ruhával a festéket róluik letörölni és egy kihégyezett gummmal még a körvonalait kiemelni az általános ég-színből. A papír fehérsége éppen a megfelelő tónus a világos felhőknel és ezt csak annyiban fokozhatjuk, hogy színes — szürkés, lilás, rózsaszín, sárgás, stb. — árnyékolást végzünk rajtuk.

Ismeretesek a nyári cumulus felhők, ezeknek az árnyékolása nem nehéz és képeken igen hatásosak. Naplementekor piros- és narancs-színeket használjunk, a felhőkön is rózsaszín és vöröses aranysárga színek tükröződnek ilvenkor.

A vízre gondunk legyen, hogy ne szürkére vagy kékre fessük be, mert annak színe mindig azoknak a tárgyknak színétől függ, amelyek beletükröződnek és csak ott látszik az ég színe, ahol más tárgy nem tükröződik bele.

Nagy keptyü-doboz bőrből.

Ha vörös alkonyati színben látjuk az eget, a vízre is ezt a színt kell adni, ha sárga lősz-part húzódik el mellette, vagy barna fatörzsek, zöld lomb, sás nád, vagy virágos füvek nőnek a partján, akkor ezek színeiben kell a vizet is átfesteni.

Különösebb gondot kell fordítani a téli havas tájakra és a havat leheletszerű átfestéssel színeztetni. A hó sohasem fehér, hanem a világítás szerint sárgás vagy kékesszínű, ibolyás árnyékokkal vagy barnászöld, kékesszürke némely helyen. Ezen gyengéd színekhez a fenyők kontrasztos zöldje igen szép hatású.

A falfestésről.

A fal díszítése régi, — sőt ősrégi, — időkől szokásos volt. Hisz a kőkorszak emberének művészetére bukkanunk, amellyel az a barlangja falát díszítette.

A monumentális dekoratív festészetnek napjainkig követhetjük fejlődését, és mindig azt látjuk, hogy az „al freskó” technikát használják eleitől végig, és mindig tartósnak bizonyult.

Utolsó időben azonban azt vették észre, hogy az ily módon készült képek igen rövid idő alatt elpusztultak. Mostanában a vegyészek sokat foglalkoztak ennek okával és különösen egy jól ismert nevű német

vegyésznek, Ostwaldnak, sikerült az okát ennek a gyors pusztulásnak földeríteni és ennek folytán egy más festési eljárást kitalálni.

A Magyar Iparművészet ezt az eljárást következőképp adja elő: Mióta kőszénrel fűtünk (körülbelül száz éve), azóta a levegő összetétele némileg megváltozott. Különösen ott, ahol a szénhasználat nagymértékű és állandó. A fa elégetésével vízgőz mellett csak szénoxid képződik, míg a szénrel, mint égési termék, kénoxid is száll el, mely a levegő oxigénjével kénsavvá egyesül és a levegő víztartalmában főloldva ezzel együtt mindenüvé lecsapódik. Az „al freskó” egyetlen kötőszere a szénsavas mész, melyet nem támad meg a levegő szénsava. A kénsav azonban nagyon erősen megtámadja és vele együtt a képet is elpusztítja.

(A müncheni „Alte Pinakothek” falfestményeinek alig látszik nyoma, annyira végzett velük a kénsav.)

Újabban az „al freskót” csak kevesen használják, mert kevesen tudták ennek technikáját és inkább a kazein-festést gyakorolták. De ennek megint az a rossz oldala van, hogy könnyen leválk a falról, és — különösen párás levegőjű helyiségekben, — penészesedik is.

Ostwald föltalált olyan technikát, mely a követeleményeknek teljesen megfelel. Az eljárás következő: A festékanyag szárazon kerül a festőlappra, mely olyan

Húsvéti tojások.

érdes legyen, hogy a kötőanyag hozzáadásáig azt magán tartsa. Ez a kötőanyag a kazein, melyet vízben kell föloldani és formalinnal állandósítani. A festéket a kötőanyaggal rúd-alakba gyűrjük és ezekkel krétamódra rajzolunk.

Ha a kép valamely épület külső falán van, akkor paraffin-réteggel kell bevonni. A színeket egymás közt lehet keverni és így minden színárnyalatot elérhetünk.

Festőalapul használható bármely nem zsíros, érdes felszín. Legjobb a frissen készült vakolat, melynek azonban festés előtt teljesen ki kell száradnia.

Vászonra is festhetünk falképeket. Ennek az az előnye, hogy bárhol elkészíthetjük és akkor kész állapotban helyezük a rendeltetési helyére. A vászonra azonban közvetlenül nem dolgozhatunk, hanem előbb alapozni kell. Erős tiszta lenvásznat keretre feszítünk és enyves vízzel, — mely közé kevés fehér festéket keverünk, — megitatjuk, száradás után ecetsavas agyagföld-oldattal vonjuk be és ha ez is megszáradt, akkor a vásznat lesimítjük horzsakővel.

Ezután még keményítő-csírít főzünk, melybe

horzsakő-port keverünk és ezzel a sűrű péppel egyszerűen, esetleg kétszer, bevonjuk a vásznat, miáltal a festéshez igen jó alapot nyerünk.

Festésmódja különféle lehet, eldörzsölhetjük az ujjunkkal pasztellfestésszerűen, vagy vonalosan rakhatjuk vagy foltosan a festéket. Csak arra kell ügyelni, hogy elég vastag festékréteg jusson a falra (vagy vászonra), különben a rögzítésnél eltűnnek. A festést bárhol és bármikor félbehagyhatjuk és folytathatjuk.

A rögzítést csak akkor szabad végezni, ha a képmár teljesen kész és száraz.

A technika egyetlen nehézsége, hogy számot tudjunk vetni a rögzítés után való elváltozással. Mert minden fixirozás után változnak a színek. Hogy ebben a tekintetben ne érhesen hennünket meglepetés, legcélszerűbb a szükséges színeket egy lapra festeni, melyeknek felét befixirozzuk, felét pedig nem, így aztán biztosítva vagyunk a tévedésektől.

Rögzítéshez kazeint használunk és pedig ilyen keverékben: Háromnegyed liter vízre 20 gramm kazeint, 5 gramm boraxot és egy negyedliter alkoholt.

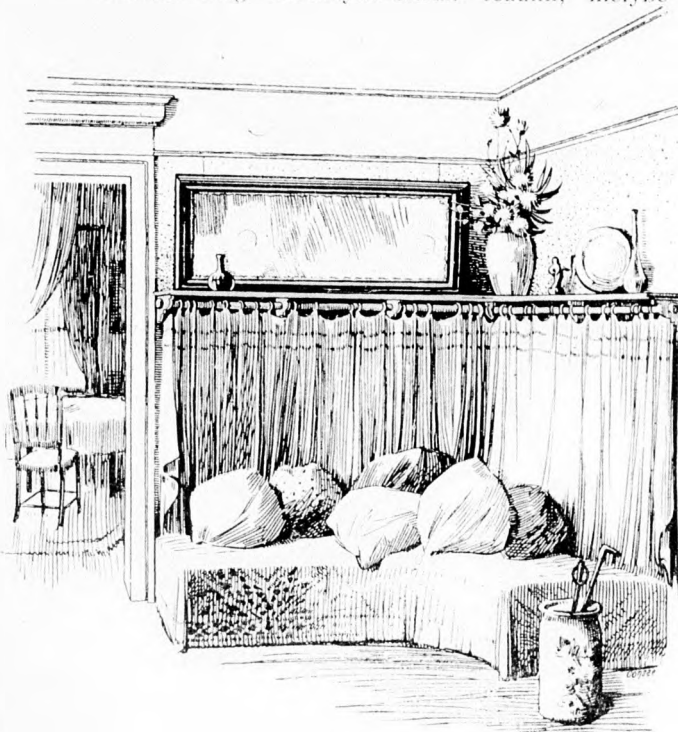
A festés előnye a régi technikával szemben az, hogy igen gyorsan lehet dolgozni, a festés el nem változik, meg nem repedez, le nem pattog, a külső behatásoknak pedig ellentáll a kazein védő tulajdonsága folytán.

A színek szépek, tüzesek és állandóak, és így legkülönbözőbb körülmények között használhatók. Mindenki, aki a dekoratív festéssel foglalkozik, örömmel üdvözölheti a fallfestés ez új technikáját.

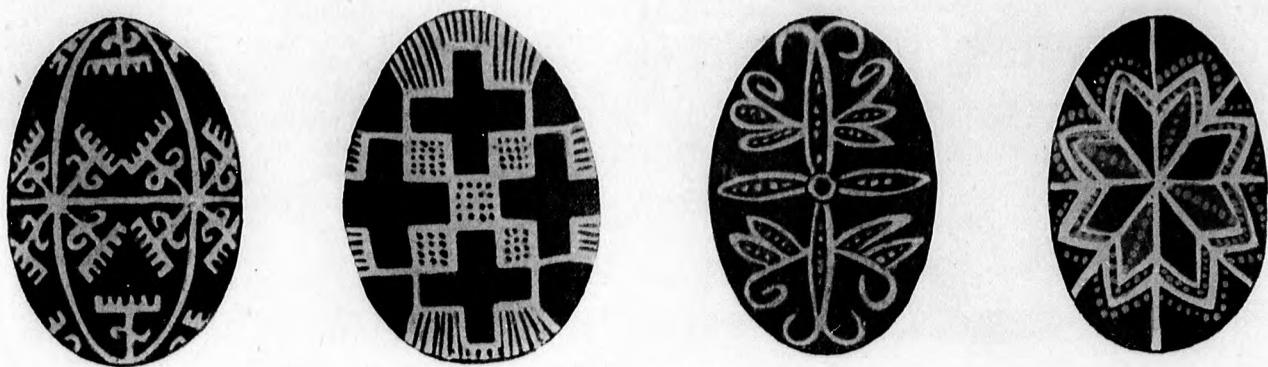
Művészeti hírek.

Diszítő Művészet a címe annak a tartalmas füzetnek, melyet az Iparművészeti Iskola ad ki *Czakó Elemér* igazgató szerkesztésében. A hézagpótló munkát mindenki örömmel üdvözi, aki a művészetet szereti és valamely alakban gyakorolni is óhajtja, mert az összes művészi diszítő-eljárásokat ismerteti és így nagy hasznát vehetik egyesek, iskolák, műhelyek, kisiparosok, művészek és dilettánsok egyaránt. Nagy előnye még a füzetnek, hogy eredeti nagyságban ad részletrajzokat, melyek könnyen fölhasználhatók. A *Diszítő Művészet* egész évi előfizetési díja 15 korona (10 szám). A kiadóhivatal (V., Rudolf-tér 6.) szívesen küld mutatványszámot.

Művészeti előadás. Bálint Zoltán építőművész a minap a Mérnök és Építész Egyesület palotájának dísztermében előadást tartott A francia reneszánsz és a Loire-völgy kastélyai címmel. Az előadóterem szorongásig megtelt a nagyszámú és előkelő kö-

Szobasarok.

Húsvéti tojások.

zönséggel, mely az élvezetes előadást hosszas tapssal honorálta.

Az előadó rövid bevezetés után nagy vonásokban megrajzolta az olasz reneszánsz képét, majd áttért Franciaországra. Szerinte valamely művészet teljes megértéséhez a művészet három főteremtő erejének ismerete szükséges. Ezek a teremtő erők a milió, tehát a hely földrajzi és fizikai tulajdonságai, a faj és a faj kulturális tulajdonságai, végül pedig a történelmi fejlődés folyamán kialakult gazdasági viszonyok. Ezért mindenekelőtt bemutatta festői képekben a Loire-völgyét, amelyet már évszázadokkal ezelőtt Franciaország kertjének neveztek. Majd ismertette Franciaország történetét a legrégibb időtől egészen a százéves háború végéig. A Loire-völgy — a Touraine — kastélyai ettől az időtől fogva játszottak szerepet a francia történelemben. És pompás felített képekben egymás után vonult el a közönség szeme előtt Loches, Langeais, Chateaudun, Lude, a félelmetes Amboisei várkastély, Chaumont, a Cher-folyó medréből kiemelkedő bájos Chenonceau, Azayle-Rideau, a francia reneszánsz építészetnek ez a tisztafényű gyöngye, Blois, ragyogó I. Ferenc-korabeli homlokzatával és a bűbajos Chambord. Megelevenedett a francia udvari élet s a kastélyokhoz fűződő apró történelmi anekdoták mozaikszerű festői képet adtak a francia korai reneszánszról. Végül az asszonyok sora: Agnes Sorel, Medicis Katalin, Diane de Poitiers, valamint a fejedelmek biztos kézzel megrajzolt portréi egészítették ki az előadást hű koreppé.

Az Adria-expedíció. Az Adria-tenger gyakorlati és tudományos célú kutatása 1910-ben indult meg. A kutatásokra az olasz kormány a Ciklope, az osztrák kormány pedig a Najade nevű hadihajót szerelte föl. A kutatásokban való részvételre három évvel ezelőtt hazánkat is föl hívták, de e föl hívásnak nem lett eredménye. Csak a múlt év nyarán sikerült a Magyar Adria Egyesületnek a magyar kutatások céljaira a haditengerészeti vezetésétől a Najade hadihajót megkapni. A Najade-dal az Adria Egyesület október hónapban rendezte az első magyar Adria-kutató expedíciót, amelynek eredményeiről és lefolyásáról február 24-én, este hat órakor számoltak be az expedíció vezetői: Kövesligethy Radó egyetemi tanár és Leidenfrost Gyula, az Adria Egyesület titkára. Az előadáson a tengerkutató műszerek működését felített képeken mutatták be.

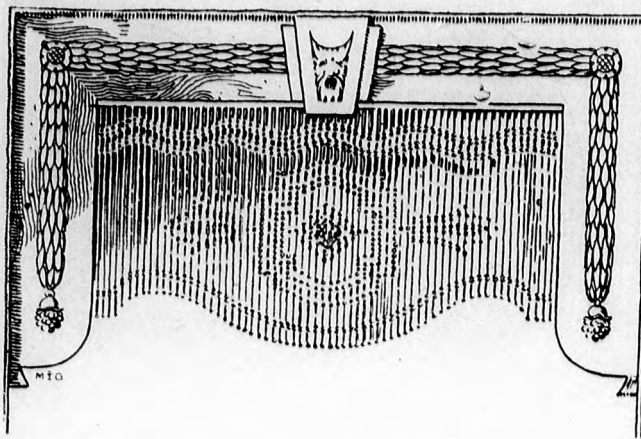
Pálosok kútja a fővárosban. A budapesti központi papnevelő-intézet vezetősége megbízásából Ligeti Miklós szobrászművész most készíti azt a faragott márvány-kutat, melyet a Pálosok emlékeztetőnek szentelnek. Ez a kút annak a bérpalotának az udvarán

fog állni, amelyet a Práter-utcában a kispapok kertjének nevezett telken a papnevelő-intézet vezetősége építtetett. A Pálosok magyarországi remete-szerzetét az Árpádok idejében Özséb esztergomi kanonok alapította és az lassankint elterjedt az összes európai országokban. A szerzetet Magyarországon II. József törölte el és a rend vagyonát elkobozta. A budapesti központi egyetemi épület eredetileg a Pálosok zárdája volt és innen ered a papnevelő-intézet előjáróságának kegyeltes elhatározása. Az új Páloskút márványból készül és föl avatása egyházi ünnepség keretében még az év folyamán megtörténik.

Pusztuló szárnyas-oltáraink. Az utóbbi időkben mind erősebb visszhangot kelt az országban a veszkiallás: pusztulófélben vannak szárnyas-oltáraink. S ha a szárnyas-oltárok mai állapotáról szóló jelentéseket átolvastuk, valóban megdöbbentő kép tárul elénk. A pusztulásról szárnyra kelt hírek igazak, sőt a való-

Íróasztal és könyvespolc.

Ajtó fölé való dísz gyöngyből.

ság még sokkal szomorúbban fest, mint ahogy azt az első percben a legnagyobb pesszimizmussal is gondolhattuk volna.

Hogy a kérdés fontosságát kellően értékelhessük, tudnunk kell, hogy szárnyas-oltáraink — melyek zöme a felsőmagyarországi templomokban található — a XV. és XVI. századbeli magyar szobrászatnak legjelentősebb emlékei. Jelentősek különösen azért, mert az újabb kutatások eredményei mind azt bizonyítják, hogy ezek az oltárok és szobrok nem külföldről importált műtárgyak, — mint eddig hitték — hanem itthoni mesterek alkotásai. A rendszeres és fáradhatatlan kutatás egyre-másra támasztja föl a középkor művészetének régen elfeledett magyar mestereit s mindinkább bebizonyosodik, hogy XV. és XVI. században Magyarországon virágzó művészet volt, mely a versenyt Európa bármely más országával bátran fölvehette.

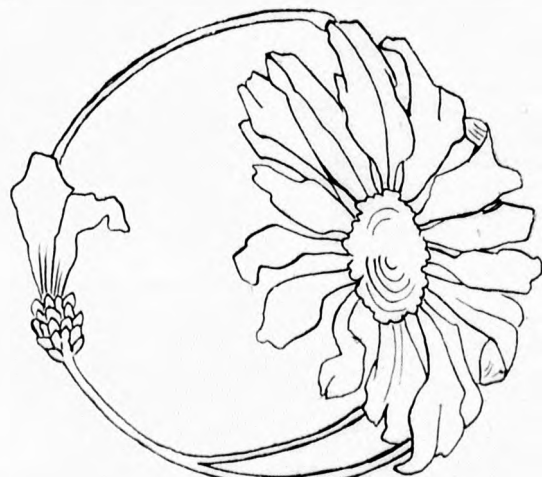
És most hogy állunk? Ha végiglapozzuk Kenczler Hugó dr. jelentését, melyben beszámol felsőmagyarországi tanulmányútról, megállapíthatjuk, hogy a napjainkig fennmaradt körülbelül kétszáz XV. és XVI. századbeli szárnyas-oltár közül egyetlen egy síncs, mely sürgős közbeavatkozás nélkül a jövőnek megmenthető volna. Kenczler dr. ugyan a kassai szárnyas-oltárokat kiveszi a sorból, de utólag bebizonyosodott, hogy kivétel egy síncs. A kassai templom műemlékei épp oly siralmas állapotban vannak, mint a többiek, legföljebb a pusztulás eddig megkímélte a szobrokat takaró aranyozást és festékréteget, úgy hogy ma még az ép szoborcsalóka látszatát keltik a nézőben.

A szárnyas-oltárok pusztulásában főszerepe természetesen az időnek van. Hisz négy-öt száz év nem viharozhatott el nyomtalanul e fából készült alkotások fölött. Sorra kikezdte valamennyit a szu s rostokká őrlötte akárhány oltárszárny faanyagát. Azonkívül e rovarműködésének eredményeként a fa puhává lesz, elhajlik és könnyen összezsugorodik az éghajlat változásai szerint. De amit szinte el sem hinne az ember, a szárnyas-oltárok pusztulásának második főoka a nemtörődomség. A por, piszok és gondatlan bánásmód hihetetlen mértékben elősegítette az idő és a kártékony rovarok pusztítását.

A Műemlékek Országos Bizottsága erre akciót indított, hogy megmentse, ami még megmenthető. Kísérletezni kezdett különböző fakonzerváló módszerekkel. Így a legutóbb a londoni Albert és Viktória múzeumban bevált módszerrel, melynek lényege, hogy a kloro-

formgőznek kitett és szublimálttal kezelt szobrot pergamenpapírból készült folyós péppel impregnálják. Remélhető, hogy a kísérletezések mihamarább eredménnyel fognak járni s a Műemlékek Országos Bizottsága hozzáfoghat a mentés munkájához.

Rokokó kastélyok. Ily címmel tartotta meg Pekár Gyula az Iparművészeti Múzeumban kulturtörténeti ciklusának az első előadását. Egy, a gallo-római időktől XIV. Lajosig terjedő történelmi áttekintés keretében ötven velített képpel mutatta be, mint lesz a várakból kastély s a XVII. századbeli kastélyban mint születik meg a francia politikai, társadalmi és irodalmi élet fóruma: a szalon. Nagy Károly korában a vár még egy a római castrum mintájára épült primitív barbár erősség, a vizesárkok palisszádjá (pleosis) még fából van s fából a seigneur tornya, a dominium, vagyis a donjon is. Később mindezt román és gót stílusban kőből építik s a XII. századtól fogva e várakban alakul ki a római elemekből, de germán szellemből fejlődő lovagi társadalom. Gall elmésség és bravur, germán nőtisztelet, breton rajongás és provánszi trubaduros szerelemkultusz egyesülnek itt s emelnek oltárt a Nőnek, a fizetett jongleur-ök helyett lassankint maguk a lovagok kezdenek beszélni, improvizálni s ezzel megszületik a társasági szellem. A XV. században a puskapor, a tüzéség persze forradalmat idéz elő a váréletben: golyóálló erősebb citadellákra van szükség, melyeket már a centralizált államhatalom épít s az ósdiakká vedlett büszke lovagvárok egyszerű lakókastélyokká szelidülnek. Vár és kastély fogalmai örökre elkülönödnek egymástól. Pekár egy sereg várnál: Ussé, Maïntenon, Rambouillet, Ménars, Fontainebleau, St.-Germain, Louvre stb. mutatta be e fejlődést, aztán elvitte közönségét Rambouillet márki palotájába, ki a szalon megteremtője, mert életművészeti reformjaival ő alkotja meg az addig hiányzó modern lakásberendezést. Ő az, aki a XVII. század elején először rendel külön szobát: szalont a társalgásra, az ő szalonjának a précieuse dámai találják ki az új etikettet, viseletet, a XVII. század egész pasztorális, ildomos világát. Pekár még bemutatta a Grande Mademoiselle kedvesének, a nagy nőhódító Lauzun hercegnek ma is álló, csodaberendezésű palotáját, mely most a volt francia főkonzulné, Fontenay vicomtesse családjának a tulajdona. Az előadást igen nagy közönség hallgatta, mely zajos tapssal jutalmazta az előadót.

Doboz fedele.